અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

ટાટા મોટર્સ લિ.

વિ.

મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય

૬ મે, ૨૦૦૪

[રાજેન્દ્ર બાબુ, મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ અને પી. વેંકટરામા રેડ્ડી, ન્યાયમૂર્તિ]

સેલ્સ ટેક્સ :

મહારાષ્ટ્ર સેલ્સ ટેક્સ લોઝ (લેવી, એમેન્ડમેન્ટ એન્ડ રિપીલ) એક્ટ, ૧૯૮૯–કલમો ૨૬, ૨૭ અને ૩૦–બોમ્બે સેલ્સ ટેક્સ રૂલ્સ, ૧૯૫૯–રૂલ ૪૧ ઈ–પશ્ચાતવર્તી સુધારો–ઉત્પન્ન થયેલ કચરો, ભંગાર માલ અથવા આડપેદાશોના સંબંધમાં ૧.૭.૧૯૮૧ થી ૩૧.૩.૧૯૮૮ સુધી ચૂકવવાપાત્ર વેચાણ વેરાના સંબંધમાં સેટ–ઓફના લાભની પશ્ચાતવર્તી પાછી ખેંચણી–તેની બંધારણીય માન્યતા–ઠેરવવામાં આવ્યું: કોઈપણ મૂર્ત અથવા તર્કસંગત આધારની

ગેરહાજરીમાં પશ્ચાતવર્તી સુધારો માત્ર આઠ વર્ષના સમયગાળા પૂરતો મર્યાદિત હોવાને કારણે અને તે પહેલાં કે પછી ન હોવાને કારણે વાજબી નથી અને તેથી ગેરબંધારણીય છે–બોમ્બે સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૯–કલમ ૪૨, પરિશિષ્ટ બી, એન્ટ્રી ૬–ભારતનું બંધારણ, ૧૯૫૦.

રૂલ ૪૧ડી–કરદાતા દ્વારા સેટ–ઓફનો દાવો–જ્યાં માલની નિકાસ કરવામાં આવે છે તે યોગ્ય સ્થળે સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ હેઠળ નોંધણી કરાવવાની જરૂરિયાત અશક્ય હોવાની દલીલ કારણ કે સદર એક્ટ તે સ્થળે લંબાવવામાં આવ્યો નહોતો–ઠેરવવામાં આવ્યું: જો કે તેમાં લાદવામાં આવેલી તમામ શરતોનું પાલન થવું જોઈએ પરંતુ કરદાતા માટે એવા સ્થળે પોતાનો વ્યવસાય ચલાવવો જરૂરી નથી જ્યાં એક્ટ લંબાવવામાં આવ્યો નથી–કરદાતા અન્યત્ર પોતાનો વ્યવસાય ચલાવી શકે છે અને જ્યાં એક્ટ લાગુ હોય તેવા સ્થળે લાભનો દાવો કરી શકે છે–સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ.

અપીલકર્તા–કરદાતાએ બોમ્બે સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૯ ના પરિશિષ્ટ બી ની એન્ટ્રી બી–૬ હેઠળ આવરી લેવાયેલ પ્રાથમિક સ્વરૂપમાં સ્ટીલ ઉત્પાદન માટે મેળવ્યું હતું જેના પરિણામે વાહનો અથવા તેના ભાગો અને લોખંડ તથા સ્ટીલના ભંગારનું ઉત્પાદન થયું હતું. તેઓએ લોખંડ અને સ્ટીલના ભંગારમાં રૂપાંતરિત થયેલા ખરીદેલા લોખંડ અને સ્ટીલના જથ્થા માટે બોમ્બે સેલ્સ ટેક્સ

રૂલ્સ, ૧૯૫૯ ના રૂલ ૪૧ઈ ની શરતો અનુસાર ૧.૪.૧૯૮૨ થી ૩૧.૩.૧૯૮૩ દરમિયાન તેમના દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર વેચાણ વેરાના સંબંધમાં સેટ–ઓફનો દાવો કર્યો હતો. તે દાવો મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યારબાદ, આ રકમની ગણતરીને પડકારતી રિટ પિટિશન દાખલ કરવામાં આવી હતી. દરમિયાનમાં ટ્રિબ્યુનલે રાહતની અમલવારીની પદ્ધતિઓ અંગે આદેશ પસાર કર્યો હતો. ત્યારબાદ, ૧૯૮૯ નો મહારાષ્ટ્ર એક્ટ ૯ ઘડવામાં આવ્યો હતો અને ૧.૭.૧૯૮૧ થી ૩૧.૩.૧૯૮૮ સુધીના સમયગાળા માટે પરિશિષ્ટ બી હેઠળ આવતા ઉત્પાદિત માલ કચરો/ભંગાર માલ/આડપેદાશોના સ્વરૂપમાં હોય ત્યાં રૂલ ૪૧ઈ હેઠળ સેટ–ઓફનો લાભ સંપૂર્ણપણે નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો. રૂલ ૪૧ઈ ના પશ્ચાતવર્તી સુધારાની બંધારણીય માન્યતાને પડકારવામાં આવી હતી. હાઇકોર્ટે તેની માન્યતા માન્ય રાખી હતી. ત્યારબાદ, બોમ્બે સેલ્સ ટેક્સ (એમેન્ડમેન્ટ) રૂલ્સ, ૧૯૯૨ દ્વારા રૂલ ૪૧ઈ માં સુધારો કરીને કચરો અથવા ભંગાર માલ અથવા આડપેદાશોમાંથી ઉત્પાદિત માલની બાકાત રાખતી કલમ દૂર કરવામાં આવી હતી અને ૧૯૮૧ પહેલાંની સ્થિતિ પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવી હતી. તેથી હાલની અપીલ કરવામાં આવી છે.

અપીલકર્તાએ રજૂઆત કરી હતી કે આઠ વર્ષના સમયગાળા માટે સેટ–ઓફના લાભની પશ્ચાતવર્તી પાછી ખેંચણી પ્રથમદર્શી રીતે અવાજબી નિયંત્રણ લાદે છે અને તેથી તેને ગેરબંધારણીય તરીકે રદબાતલ ઠેરવવી જોઈએ; કે

ત્યારબાદ તે સુધારો કાઢી નાખીને ૧૯૮૧ પહેલાં અસ્તિત્વમાં હતી તે મૂળ જોગવાઈ પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવી છે; કે માત્ર તે આઠ વર્ષના સમયગાળા માટે જ વિશેષ વ્યવહાર કેમ કરવો પડ્યો તે દર્શાવવા માટે કોઈ સામગ્રી નથી; અને રૂલ ૪૧–ડી હેઠળની એવી જરૂરિયાત કે કરદાતાએ સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ હેઠળ જે સ્થળે માલની 'નિકાસ' કરવામાં આવે છે ત્યાં નોંધણી કરાવવી પડશે તે કામગીરી અશક્ય છે કારણ કે કરદાતાની શાખા કચેરી આવેલી છે તે સ્થળે સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ લંબાવવામાં આવ્યો નહોતો.

સામાવાળા–રાજ્યે રજૂઆત કરી હતી કે રાહતની અમલવારીની પદ્ધતિઓ અંગે ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણયને કારણે ઉદ્‌ભવેલી કેટલીક ખામીઓને દૂર કરવા માટે સુધારા કરવામાં આવ્યા હતા.

અપીલો આંશિક રીતે મંજૂર કરતાં, કોર્ટે

ઠેરવેલ : ૧. ભવિષ્યલક્ષી અને પશ્ચાતવર્તી બંને રીતે કાયદો ઘડવાની બાબતમાં અને નાણાકીય કાયદાઓ ઘડવામાં રાજ્ય પાસે વિશાળ સત્તાઓ છે. કરવેરાના કાયદાઓની બાબતમાં ખૂબ મોટી છૂટછાટ આપવામાં આવે છે કારણ કે

આવકની જરૂરિયાતો અને રાજ્યમાં પ્રવર્તમાન આર્થિક સંજોગોના આધારે સરકાર દ્વારા કેટલાક નાણાકીય ગોઠવણો કરવા પડે છે. તેમ છતાં રાજ્ય દ્વારા લેવાયેલું પગલું એટલું અતાર્કિક અને મનસ્વી ન હોઈ શકે કે જેથી કોઈ કારણ વિના કાયદાઓમાં એવી રીતે સુધારો કરીને કરદાતા પર વધારે બોજ પડે તે રીતે અગાઉ આપવામાં આવેલો લાભ પાછો ખેંચીને એક સમયગાળા માટે નિયમોનો એક સમૂહ અને બીજા સમયગાળા માટે નિયમોનો બીજો સમૂહ દાખલ કરવામાં આવે. માત્ર ચોક્કસ સમયગાળા માટે જ સેટ–ઓફના લાભની પશ્ચાતવર્તી પાછી ખેંચણીને જ્યારે ગેરબંધારણીયતાના આધારે પડકારવામાં આવે ત્યારે કોઈ મૂર્ત અને તર્કસંગત આધાર પર વાજબી ઠેરવવી જોઈએ. હાલના કેસમાં, રાજ્ય તેમ કરવામાં સફળ થઈ શક્યું નહીં. તેમજ હાઇકોર્ટનો એવો અભિપ્રાય કે રૂલ ૪૧–ઈ નો વાદગ્રસ્ત સુધારો અર્થઘટનની શંકાઓને દૂર કરવા માટે સ્પષ્ટીકરણરૂપ સ્વરૂપનો હતો તે ટકાવી શકાય નહીં કારણ કે તેણે વાદગ્રસ્ત કાયદો માત્ર સ્પષ્ટીકરણરૂપ કેવી રીતે છે તે વિગતવાર જણાવ્યું નહોતું. તેથી, સુધારા માત્ર આઠ વર્ષના સમયગાળા પૂરતા જ કેમ મર્યાદિત રાખવામાં આવ્યા હતા અને તે પહેલાં કે પછી કેમ નહીં તે અંગે કોર્ટ સમક્ષ કોઈ સામગ્રી મૂકવામાં આવી ન હોવાથી, રૂલ ૪૧–ઈ હેઠળ સેટ–ઓફના લાભમાં સુધારો કરતી ૧૯૮૯ ના મહારાષ્ટ્ર એક્ટ ૯ ની કલમ ૨૬ માં આવતા "કચરો માલ અથવા ભંગાર માલ અથવા આડપેદાશો ન હોય તેવા" શબ્દોને રદબાતલ ઠેરવીને તે રદ કરવા પાત્ર છે અને સંબંધિત સત્તાવાળાઓ આકારણીઓની પુનઃ ગણતરી કરશે જાણે કે તે

કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો ન હોય અને સંબંધિત પક્ષકારોને કાયદા અનુસાર યોગ્ય લાભો આપશે. [૪૬૨–જી–એચ; ૪૬૩–એ–ડી]

રાય રામકૃષ્ણ અને અન્ય વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર, [૧૯૬૪] ૧ એસસીસી ૮૯૭, નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

સધરલેન્ડ દ્વારા સ્ટેચ્યુટ્સ એન્ડ સ્ટેચ્યુટરી કન્સ્ટ્રક્શન, નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

૨. અપીલકર્તા દ્વારા દાવો કરવામાં આવેલ ચૂકવવાપાત્ર વેચાણ વેરાના સંબંધમાં સેટ–ઓફ એ કરવેરા કાયદા હેઠળના લાભના સ્વરૂપમાં છે અને તેથી તેની તમામ શરતોનું પાલન થવું જોઈએ. તેમાં લાદવામાં આવેલી શરતોમાંની એક એ છે કે કરદાતાએ લાભનો દાવો કરવા માટે યોગ્ય સ્થળે સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ હેઠળ નોંધણી કરાવવી પડશે. જ્યાં સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ લંબાવવામાં આવ્યો નથી તેવા સ્થળે અપીલકર્તાએ પોતાનો વ્યવસાય ચલાવવો જરૂરી નથી. અપીલકર્તા અન્યત્ર પોતાનો વ્યવસાય ચલાવવા અને જ્યાં સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ

એક્ટ લાગુ હોય તેવા સ્થળે લાભનો દાવો કરવા માટે મુક્ત છે. તેથી રૂલ ૪૧–ડી ની માન્યતા પર આક્ષેપ કરવાનું કોઈ વાજબીપણું નથી. [૪૬૩–ઈ–જી]

દીવાની અપીલ અધિકારક્ષેત્ર : ૧૯૯૮ ની સિવિલ અપીલ નં. ૧૧૫૩.

૧૯૮૭ ની ડબલ્યુ.પી. નં. ૭૮૯ માં બોમ્બે હાઈકોર્ટના તારીખ ૨૨.૭.૯૭ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે.

સાથે

૨૦૦૪ ની સિવિલ અપીલ નં. ૩૦૧૪.

હાજર રહેલા પક્ષકારો તરફથી ટી.આર. અંધ્યારુજીના, આર.એફ. નરીમન, એસ. શ્રીકુમારન, સુશ્રી કવિતા દાહિયા, સુશ્રી સુષ્મા શર્મા, સુશ્રી પૂજા શર્મા, રાજન નારાયણ, એ.એસ. ભસ્મે (ગેરહાજર) અને મુકેશ કે. ગિરી.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ રાજેન્દ્ર બાબુ, મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ દ્વારા આપવામાં આવેલ :

૧૯૯૮ ની સિવિલ અપીલ નં. ૧૧૫૩.

કરદાતાઓ મોટર વાહનના ચેસિસ અને સ્પેરપાર્ટ્સના ઉત્પાદનમાં રોકાયેલા છે. કરદાતાઓએ બોમ્બે સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૫૯ [ટૂંકમાં 'સદર અધિનિયમ'] હેઠળ ઘડવામાં આવેલા નિયમ ૪૧ ડી અને ૪૧ ઈ હેઠળ ઉપલબ્ધ લાભ મેળવીને ૧ લી એપ્રિલ ૧૯૮૨ થી ૩૧ મી માર્ચ ૧૯૮૩ સુધીના સમયગાળા માટે તેમના દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર વેચાણ વેરાના સંબંધમાં અમુક સેટ–ઓફનો દાવો કર્યો હતો: કરદાતાઓ દ્વારા દાવો કરવામાં આવેલ સેટ–ઓફ સદર અધિનિયમની કલમ ૪૨ હેઠળ ઘડવામાં આવેલ નિયમ ૪૪ડી સાથે વાંચતા નિયમ ૪૧ડી અને ૪૧ઈ ની શરતો અનુસાર હતો, જે ખરીદનાર વેપારીને સદર અધિનિયમ અથવા અગાઉના કોઈપણ કાયદા હેઠળ માલના કોઈપણ અગાઉના વેચાણ અથવા ખરીદીના સંબંધમાં ચૂકવેલ અથવા લાદવામાં આવેલા અથવા વસૂલવાપાત્ર કરના સંબંધમાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવા સંજોગોમાં અને આવી શરતોને આધીન કરના સંપૂર્ણ અથવા કોઈપણ ભાગની ડ્રો–બેક, સેટ–ઓફ અથવા રિફંડ આપવા સક્ષમ બનાવે છે. નિયમ ૪૧ ડી દાવેદાર વેપારી દ્વારા કરવામાં આવેલી અમુક ખરીદીઓના સંબંધમાં ઉત્પાદકો દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલા કરના ડ્રો–બેક, સેટ–ઓફ અથવા રિફંડને સક્ષમ બનાવે છે. તે ઠરાવે છે કે વેચાણ અથવા નિકાસ માટે કરપાત્ર માલનું ઉત્પાદન કરતા નોંધાયેલા વેપારી દ્વારા કોઈપણ સમયગાળાના સંબંધમાં ચૂકવવાપાત્ર કરની આકારણી કરતી વખતે, કમિશનર આવા વેપારી દ્વારા સૂચિત દિવસે અથવા તે પછી પરિશિષ્ટ સી ના ભાગ II માં નિર્દિષ્ટ કરેલા કોઈપણ માલની ખરીદીના સંબંધમાં અને વેચાણ

માટે કરપાત્ર માલના ઉત્પાદનમાં અથવા ઉત્પાદિત માલના પેકિંગમાં રાજ્યની અંદર તેના દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા હોય, તેને નિયમ ૪૪ડી અનુસાર નિર્ધારિત રકમની કુલ રકમનું ડ્રો–બેક, સેટ–ઓફ અથવા, સંજોગો અનુસાર, રિફંડ આપશે. નિકાસની વિભાવનાને દાવેદાર દ્વારા તેના પોતાના વ્યવસાયના સ્થળે અથવા રાજ્યની બહાર તેના એજન્ટને મોકલવામાં આવતા માલનો સમાવેશ કરવા માટે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે જ્યાં દાવેદાર વેપારી ફોર્મ ૩૧ સી માં જારી કરાયેલું પ્રમાણપત્ર રજૂ કરે છે જેમાં જાહેર કરવામાં આવે છે કે માલ વાસ્તવમાં તેના દ્વારા વેચવામાં આવશે અથવા તેના દ્વારા ઉત્પાદિત માલના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગમાં લેવાશે જે વાસ્તવમાં તેના દ્વારા વેચવામાં આવશે અને તે, તેના મેનેજર અથવા, સંજોગો અનુસાર, તેના એજન્ટ વ્યવસાયના તે સ્થળના સંબંધમાં સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ હેઠળ નોંધાયેલા છે. પેટા–નિયમ (૧) માં સંદર્ભિત રકમની કુલ રકમ પેટા–નિયમ (૨) ના ખંડ (iii) માં દર્શાવેલ રીતે રવાના કરવામાં આવતા માલના સંબંધમાં ખરીદ કિંમતના ૫ ટકા જેટલી ઘટાડવામાં આવશે, શરતે કે આવી રકમની કુલ રકમ આવી ખરીદ કિંમતની અમુક ટકાવારી દ્વારા ઘટાડવામાં આવશે. નિયમ ૪૧ ઈ જોગવાઈ કરે છે કે નોંધાયેલા વેપારી દ્વારા કોઈપણ સમયગાળાના સંબંધમાં ચૂકવવાપાત્ર કરની રકમની આકારણી કરતી વખતે કમિશનર દાવેદાર વેપારી દ્વારા સૂચિત દિવસે અથવા તે પછી પરિશિષ્ટ બી ની કોઈપણ એન્ટ્રીમાં નિર્દિષ્ટ કરેલ માલની ખરીદીના સંબંધમાં, જે વેચાણ અથવા નિકાસ માટે પરિશિષ્ટ બી ની તે જ

એન્ટ્રીમાં નિર્દિષ્ટ માલના ઉત્પાદનમાં તેના દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાયા હતા, તેને નિયમ ૪૪ડી ની જોગવાઈઓ અનુસાર નિર્ધારિત રકમની કુલ રકમનું ડ્રો–બેક, સેટ–ઓફ અથવા, સંજોગો અનુસાર, રિફંડ આપશે.

મહારાષ્ટ્ર સેલ્સ ટેક્સ લોઝ [લેવી, એમેન્ડમેન્ટ એન્ડ રિપીલ] એક્ટ, ૧૯૮૯ ની કલમ ૨૬ દ્વારા ૧ લી જુલાઈ ૧૯૮૧ થી ૩૧ મી માર્ચ, ૧૯૮૪ સુધીના સમયગાળા દરમિયાન નિયમ ૪૧–ઈ જેવો તે ૧.૪.૧૯૮૪ પહેલાં અસ્તિત્વમાં હતો તે અમુક ફેરફારો સાથે તે સમયે અસ્તિત્વમાં હતો તે જ સ્વરૂપમાં પુનઃ અમલમાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું. ૧૯૮૯ ના અધિનિયમ દ્વારા નિયમ ૪૧ ઇ નું સુધારેલું સંસ્કરણ નીચે મુજબ વંચાય છે :

> "૪૧ ઇ. પરિશિષ્ટ બી માં નિર્દિષ્ટ માલના ઉત્પાદક દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલ કરનો ડ્રો–બેક, સેટ–ઓફ વગેરે.–કોઈપણ નોંધાયેલા વેપારીના [જે હવે પછી આ નિયમમાં 'દાવેદાર વેપારી' તરીકે ઉલ્લેખિત છે] કોઈપણ સમયગાળાના સંબંધમાં ચૂકવવાપાત્ર કરની રકમની આકારણી કરતી વખતે, કમિશનર, દાવેદાર વેપારી દ્વારા સૂચિત દિવસે અથવા તે પછી કરવામાં આવેલી પરિશિષ્ટ બી ની કોઈપણ એન્ટ્રીમાં નિર્દિષ્ટ માલની ખરીદીના સંબંધમાં, જે તેના દ્વારા વેચાણ અથવા નિકાસ માટે પરિશિષ્ટ

બી ની તે જ એન્ટ્રીમાં નિર્દિષ્ટ માલના [કચરો માલ અથવા ભંગાર માલ અથવા આડપેદાશો ન હોય તેવા] ઉત્પાદનમાં ઉપયોગમાં લેવાયા હતા, તેને નિયમ ૪૪ડી ની જોગવાઈઓ અનુસાર નિર્ધારિત રકમની કુલ રકમનું ડ્રો–બેક, સેટ–ઓફ અથવા, સંજોગો અનુસાર, રિફંડ આપશે."

૧૯૮૯ ના સદર સુધારા અધિનિયમની કલમ ૨૭ દ્વારા નિયમ ૪૧ઈ માં નીચે મુજબ વધુ સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો :–

"(એ) "નિયમ ૩ ના ખંડ (xviii–એ) માં નિર્દિષ્ટ જૂથો પૈકીના એક જૂથમાંથી બીજા જૂથમાં" શબ્દો, કૌંસ, આંકડાઓ અને અક્ષરની જગ્યાએ, "પરિશિષ્ટ બી ની એન્ટ્રી ૬ માં નિર્દિષ્ટ" શબ્દો, આંકડો અને અક્ષર બદલવામાં આવશે;

(બી) બીજા પરંતુકમાં, "આવા ઉત્પાદિત માલના વેચાણ કિંમતના આધારે અને પરિશિષ્ટ બી ની એન્ટ્રી ૬ માં નિર્દિષ્ટ ઉત્પાદિત માલ સાથે સંબંધિત હોય તેટલી હદ સુધી જ મંજૂર કરવામાં આવશે" શબ્દો, આંકડાઓ અને અક્ષરની જગ્યાએ, "ઉત્પાદનની પ્રક્રિયામાં

વપરાયેલ પરિશિષ્ટ બી ની એન્ટ્રી ૬ માં નિર્દિષ્ટ માલના ખરીદ કિંમતના આધારે અને પરિશિષ્ટ બી ની એન્ટ્રી ૬ માં નિર્દિષ્ટ ઉત્પાદિત માલ સાથે સંબંધિત હોય તેટલી હદ સુધી જ મંજૂર કરવામાં આવશે અને જ્યાં આવી ખરીદ કિંમતો નક્કી કરી શકાય તેવી ન હોય, ત્યાં વહેંચણી આવા ઉત્પાદિત માલના વેચાણ કિંમતના આધારે કરવામાં આવશે અને પરિશિષ્ટ બી ની એન્ટ્રી ૬ માં નિર્દિષ્ટ ઉત્પાદિત માલ સાથે સંબંધિત હોય તેટલી હદ સુધી જ મંજૂર કરવામાં આવશે" શબ્દો, આંકડાઓ અને અક્ષરો બદલવામાં આવશે."

આ સુધારો સમાવિષ્ટ કર્યા પછી, સદર નિયમ નીચે મુજબ વંચાય છે:

"નોંધાયેલા વેપારી (જે આ નિયમમાં હવે પછી "દાવેદાર વેપારી" તરીકે ઉલ્લેખિત છે) દ્વારા કોઈપણ સમયગાળાના સંબંધમાં ચૂકવવાપાત્ર વેરાની રકમની આકારણી કરતી વખતે, કમિશનર, દાવેદાર વેપારી દ્વારા નિકાસના વેચાણ માટે પરિશિષ્ટ બી ની એન્ટ્રી ૬ માં નિર્દિષ્ટ માલની ૧ લી એપ્રિલ ૧૯૮૪ ના રોજ અથવા ત્યાર પછી કરવામાં આવેલી ખરીદીના સંબંધમાં, તેને નિયમ ૪૪ ડી ની જોગવાઈઓ અનુસાર નક્કી કરાયેલ

રકમોના સરવાળાનો ડ્રો–બેક, સેટ–ઓફ, અથવા કેસ મુજબ, રિફંડ મંજૂર કરશે.

પરંતુ, આ નિયમ હેઠળ કોઈ ડ્રો–બેક, સેટ–ઓફ, અથવા કેસ મુજબ, રિફંડ મંજૂર કરવામાં આવશે નહીં જ્યાં દાવેદાર વેપારી દ્વારા ઉત્પાદિત માલનું તેના દ્વારા રાજ્યમાં વેચાણ કરવામાં આવ્યું હોય જે વેચાણના સંબંધમાં દાવેદાર વેપારીને કલમ ૭ ના પેટા–કલમ (૧) અથવા પેટા–કલમ (૨) ના ખંડ (૧), (૨), અથવા (૩) હેઠળ કપાત મંજૂર કરવામાં આવી હોય.

પરંતુ વધુમાં કે જ્યાં ઉત્પાદનની પ્રક્રિયાના પરિણામે પરિશિષ્ટ બી ની એન્ટ્રી ૬ માં નિર્દિષ્ટ માલ તેમજ પરિશિષ્ટ બી ની એન્ટ્રી ૬ માં નિર્દિષ્ટ ન હોય તેવા માલનું ઉત્પાદન થાય છે, ત્યારે આવા ડ્રો–બેક, સેટ–ઓફ અથવા કેસ મુજબ, રિફંડની વહેંચણી ઉત્પાદનની પ્રક્રિયામાં વપરાયેલ પરિશિષ્ટ બી ની એન્ટ્રી ૬ માં નિર્દિષ્ટ માલના ખરીદ કિંમતના આધારે પરિશિષ્ટ બી ની એન્ટ્રી ૬ માં નિર્દિષ્ટ માલ અને પરિશિષ્ટ બી ની એન્ટ્રી ૬ માં નિર્દિષ્ટ ન હોય તેવા માલ વચ્ચે કરવામાં આવશે અને પરિશિષ્ટ બી ની એન્ટ્રી ૬ માં નિર્દિષ્ટ ઉત્પાદિત માલ સાથે સંબંધિત હોય તેટલી હદ

સુધી જ મંજૂર કરવામાં આવશે અને જ્યાં આવી કિંમત નક્કી કરી શકાય તેવી ન હોય, ત્યાં વહેંચણી આવા ઉત્પાદિત માલના વેચાણ કિંમતના આધારે કરવામાં આવશે અને તે પરિશિષ્ટ બી ની એન્ટ્રી ૬ માં નિર્દિષ્ટ ઉત્પાદિત માલ સાથે સંબંધિત હોય તેટલી હદ સુધી જ મંજૂર કરવામાં આવશે.

સ્પષ્ટીકરણ:— આ નિયમના હેતુ માટે, "નિકાસ" શબ્દનો અર્થ આંતર–રાજ્ય વેપાર કે વાણિજ્ય દરમિયાન અથવા ભારતના પ્રદેશ બહાર માલની નિકાસ દરમિયાન થયેલું વેચાણ થાય છે, જ્યાં આવું વેચાણ રાજ્યમાંથી માલના આવાગમનનું કારણ બને છે."

આ સુધારાઓની અસર કચરો અથવા ભંગાર માલ અથવા પેદાશોમાંથી ઉત્પાદિત માલના બાકાત રાખવાના ખંડને દૂર કરવાની થઈ હતી, જેનાથી ૧૯૮૧ પહેલાંની સ્થિતિ પુનઃસ્થાપિત થઈ હતી. આ નિયમમાં ૧૯.૧૧.૨૦૦૧ ના રોજ કેટલાક સુધારાઓ કરવામાં આવ્યા છે પરંતુ વર્તમાન કેસ સાથે તેનો કોઈ સંબંધ નથી.

૧૯૮૯ ના સુધારા અધિનિયમ ૯ ની કલમ ૨૬ દ્વારા પશ્ચાતવર્તી અસરથી બોમ્બે સેલ્સ ટેક્સ રૂલ્સના નિયમ ૪૧–ડી અને ૪૧–ઈ માં કરવામાં આવેલા સુધારાની માન્યતાને હાઈકોર્ટ સમક્ષ પડકારવામાં આવી હતી. હાઈકોર્ટે તેની માન્યતા માન્ય રાખી હતી અને રિટ અરજીઓ આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવી હતી. રિટ અરજીઓમાં, અન્ય ઘણી દલીલો પણ ઉઠાવવામાં આવી હતી અને તે હાઈકોર્ટ દ્વારા નકારવામાં આવી હતી અથવા માન્ય રાખવામાં આવી હતી પરંતુ વર્તમાન કેસો માટે તેની કોઈ સુસંગતતા નથી.

આ અપીલોમાં, અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલો બે ગણી છે:

૧. નિયમ ૪૧–ઈ ના પશ્ચાતવર્તી સુધારાની બંધારણીય માન્યતા;

૨. દાદરા અને નગર હવેલીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં સ્થિત સિલવાસા ખાતેની પ્રાદેશિક વેચાણ કચેરીમાં સ્ટોક ટ્રાન્સફર કરતા પહેલાં નિયમ ૪૧ ડી હેઠળ સેટ–ઓફનો વ્યાપ.

પરિશિષ્ટ બી હેઠળ આવતા અને પરિશિષ્ટ બી હેઠળ આવતા માલના ઉત્પાદનમાં વપરાતા માલની ખરીદી પર ચૂકવેલા વેરાના સેટ–ઓફની જોગવાઈ

કરવા માટે ૧.૭.૧૯૮૧ થી નિયમોમાં નિયમ ૪૧–ઈ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. જ્યારે ખરીદેલ માલ પરિશિષ્ટ બી હેઠળ આવતો હોય પરંતુ ઉત્પાદિત માલ અંશતઃ પરિશિષ્ટ બી હેઠળ અને બીજો ભાગ અન્ય કોઈપણ પરિશિષ્ટ હેઠળ આવતો હોય ત્યારે સદર નિયમમાં કોઈ વહેંચણી કે અન્ય કોઈ પદ્ધતિની જોગવાઈ નહોતી. સદર નિયમ ૪૧–ઈ માં ૧૯૮૪ માં તેના વ્યાપને મર્યાદિત કરતો સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો પરંતુ તેની અપીલકર્તા પર કોઈ અસર થઈ નહોતી. ૩.૫.૧૯૮૮ ના રોજ, નિયમ ૪૧–ઈ માં ૧.૪.૧૯૮૪ થી અમલમાં આવે તે રીતે સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં પરિશિષ્ટ બી હેઠળ આવતા ઉત્પાદિત માલ અને અન્ય કોઈપણ પરિશિષ્ટમાં આવતા માલના વેચાણ ભાવના પ્રમાણમાં પ્રમાણસર સેટ–ઓફની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી જ્યાં ઉત્પાદનની પ્રક્રિયાના પરિણામે અંશતઃ પરિશિષ્ટ 'બી' અને અંશતઃ અન્ય કોઈપણ પરિશિષ્ટ હેઠળ આવતા માલનું ઉત્પાદન થયું હોય. ૩૧.૩.૧૯૮૯ ના રોજ કરવામાં આવેલા સુધારા દ્વારા, ૧.૭.૧૯૮૧ થી ૩૧.૩.૧૯૮૮ ના સમયગાળા માટે નિયમ ૪૧–ઈ નો લાભ સંપૂર્ણપણે નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો. ૧૯૯૨ માં કરવામાં આવેલા વધુ સુધારા દ્વારા, નિયમ ૪૧–ઈ એ ૧.૪.૧૯૮૪ થી ૩૧.૩.૧૯૮૮ ના સમયગાળા સિવાય અગાઉ અમલમાં હતો તેવો પ્રમાણસર સેટ–ઓફ પૂરો પાડ્યો હતો.

જ્યાં સુધી બંધારણીય માન્યતાનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અપીલકર્તાએ ઉત્પાદનમાં ઉપયોગ માટે એન્ટ્રી બી–૬ દ્વારા આવરી લેવાયેલ પ્રાથમિક સ્વરૂપમાં સ્ટીલ મેળવ્યું હતું અને અપીલકર્તાની ઉત્પાદન પ્રક્રિયાના પરિણામે મુખ્યત્વે વાહનો અથવા તેના ભાગોનું ઉત્પાદન થયું હતું અને અમુક અંશે, ઓફ–કટ્સ, એન્ડ પીસ, ટર્નિંગ અને બોરિંગ સ્ક્રેપ વગેરેના સ્વરૂપમાં લોખંડ અને સ્ટીલનો ભંગાર થયો હતો. અપીલકર્તા દ્વારા ફાઇલ કરાયેલા વેચાણ વેરાના રિટર્નમાં, ખરીદેલા લોખંડ અને સ્ટીલના જથ્થા માટે નિયમ ૪૧ઈ મુજબ રૂ. ૩૮.૬૪ લાખના સેટ–ઓફનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો જે લોખંડ અને સ્ટીલના ભંગારમાં રૂપાંતરિત થયો હતો કારણ કે લોખંડ અને સ્ટીલનો ભંગાર પણ એન્ટ્રી બી–૬ દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યો છે જેના માટે તેઓ સેટ–ઓફ મેળવવા પાત્ર હતા. નિયમ ૪૧–ઇ માં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો અને ૧૯૮૪ માં લાભ માત્ર એન્ટ્રી બી–૬ પૂરતો મર્યાદિત કરવામાં આવ્યો હતો અને ૧૯૮૨–૮૩ માટે પસાર કરાયેલા આકારણી આદેશમાં, નિયમ ૪૧–ઈ હેઠળ સેટ–ઓફ લોખંડ અને સ્ટીલના ભંગારના વેચાણ પર એકત્રિત કરાયેલા કર સુધી મર્યાદિત જથ્થા દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો. આ રકમની ગણતરી સામે હાઈકોર્ટ સમક્ષ દાખલ કરાયેલી રિટ અરજીમાં વિવાદ ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો. આ દરમિયાન ટ્રિબ્યુનલે નિર્ણય આપ્યો હતો અને ઠેરવ્યું હતું કે જ્યાં ઉત્પાદિત માલ આંશિક રીતે પરિશિષ્ટ 'બી' હેઠળ અને આંશિક રીતે અન્ય કોઈપણ પરિશિષ્ટ હેઠળ આવરી લેવામાં આવ્યો હોય ત્યાં નિયમ ૪૧ ઈ સેટ–

ઓફની વહેંચણી માટે જોગવાઈ કરતો નથી અને આવા કિસ્સામાં ઉત્પાદક પરિશિષ્ટ બી હેઠળ આવતી સમગ્ર ખરીદી પર ચૂકવેલા વેરાના સેટ–ઓફનો દાવો કરવા માટે હકદાર રહેશે. ત્યારબાદ ૧૯૮૯ નો મહારાષ્ટ્ર અધિનિયમ ૯ ઘડવામાં આવ્યો હતો અને કલમો ૨૬ અને ૨૭ દ્વારા, જ્યાં પરિશિષ્ટ બી હેઠળ આવતો ઉત્પાદિત માલ ૧.૭.૧૯૮૧ થી ૩૧.૩.૧૯૮૮ ના સમયગાળા માટે કચરો માલ/ભંગાર માલ/આડપેદાશોના સ્વરૂપમાં હોય ત્યાં નિયમ ૪૧ઈ હેઠળ સેટ–ઓફનો લાભ સંપૂર્ણપણે નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો.

સુધારાની બંધારણીય માન્યતાને હાઈકોર્ટ સમક્ષ એ આધાર પર પડકારવામાં આવી હતી કે માન્ય કાનૂની જોગવાઈ દ્વારા કરદાતાને આપવામાં આવેલી કોઈપણ રાહતને પશ્ચાતવર્તી અસરથી પાછી ખેંચવી એ ગેરબંધારણીય જાહેર કરાયેલી કોઈપણ કાનૂની જોગવાઈને માન્ય રાખવા અથવા કાયદાને સ્પષ્ટ કરવા માટે માન્યતા આપતો અધિનિયમ પસાર કરવાની આવશ્યકતા કરતાં તદ્દન અલગ પાયા પર રહેલી છે. જ્યારે ધારાસભા ખામીયુક્ત જણાયેલી કોઈપણ જોગવાઈને માન્યતા આપતો સુધારો કરે છે, ત્યારે ધારાસભા ખામી અથવા ત્રુટિ દૂર કરીને તેના પહેલેથી રહેલા ઈરાદાનો અમલ કરવા માંગે છે. જો કે, કાનૂન દ્વારા કરદાતાને યોગ્ય રીતે આપવામાં આવેલી રાહત, જે કરદાતાએ કાયદેસર રીતે ભોગવી છે અથવા તેના નિહિત કાનૂની અધિકાર તરીકે ભોગવવા માટે હકદાર છે, તેને પશ્ચાતવર્તી અસરથી પાછી ખેંચવી અથવા તેમાં ફેરફાર કરવો, કરદાતાને

તેના નિહિત કાનૂની અધિકારથી વંચિત રાખવો એ જે વર્ષો માટે આવો કોઈ કર નહોતો તે વર્ષો માટે પશ્ચાતવર્તી અસરથી કર લાદવાની અસર ધરાવે છે અને જ્યાં સુધી આવા પાછા ખેંચવા કે ફેરફારને વાજબી ઠેરવતા મજબૂત અને અસાધારણ સંજોગો ન હોય ત્યાં સુધી તેને વાજબી કે તર્કસંગત ગણી શકાય નહીં.

અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે રાય રામકૃષ્ણ અને અન્ય વિ. બિહાર રાજ્ય, [૧૯૬૪] ૧ એસસીસી ૮૯૭ માં આ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં પેરા ૧૭ માં આ કોર્ટ દ્વારા અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે એ સમજી શકાય તેવું છે કે એવા કેસો ઉદ્ભવી શકે છે જેમાં કરવેરા અથવા અન્ય કાયદાનો પશ્ચાતવર્તી અમલ અવાજબીપણાનું એવું તત્વ દાખલ કરી શકે છે કે તેના દ્વારા લાદવામાં આવેલા પ્રતિબંધો ગેરબંધારણીય તરીકે ગંભીર પડકાર માટે ખુલ્લા હોઈ શકે છે. વિદ્વાન વકીલ દલીલ કરે છે કે જો પશ્ચાતવર્તી અમલ દસ વર્ષ જેવા લાંબા સમયગાળાને આવરી લે છે [વર્તમાન કેસમાં આઠ વર્ષ] તો તે પ્રથમદર્શી રીતે અવાજબી પ્રતિબંધ લાદતો હોવાનું માનવું જોઈએ અને તેથી ગેરબંધારણીય હોવાના કારણે તેને રદબાતલ કરવો જોઈએ. સધરલેન્ડ દ્વારા રચિત 'સ્ટેચ્યુટ્સ એન્ડ સ્ટેચ્યુટરી કન્સ્ટ્રક્શન' તરફ પણ અમારું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે જો ધારાસભાનો સ્પષ્ટપણે તેવો ઈરાદો હોય તો "કરવેરા કાયદાઓ" પશ્ચાતવર્તી હોઈ શકે છે. જો કાયદાનું પશ્ચાતવર્તી લક્ષણ મનસ્વી અને બોજારૂપ હોય તો કાનૂન ટકી શકે નહીં. દરેક પશ્ચાતવર્તી કર કાયદાની વાજબીતા દરેક કેસના સંજોગો પર

નિર્ભર રહેશે. "સામાન્ય રીતે, આવકવેરા પશ્ચાતવર્તી હોવા છતાં માન્ય હોય છે, જો તે અગાઉના પરંતુ તાજેતરના વ્યવહારને અસર કરતા હોય. વાસ્તવમાં આ કોર્ટે નોંધ્યું હતું કે કરવેરા અથવા અન્ય કાનૂનનો પશ્ચાતવર્તી અમલ અવાજબીપણાનું એવું તત્વ દાખલ કરી શકે છે કે તેના દ્વારા લાદવામાં આવેલા પ્રતિબંધો ગેરબંધારણીય તરીકે ગંભીર પડકાર માટે ખુલ્લા હોઈ શકે છે. તેથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ખાસ કરીને જ્યારે ત્યારબાદ દાખલ કરવામાં આવેલી જોગવાઈઓને રદ કરીને સુધારો કાઢી નાખીને તે જ નિયમને તે જ સ્વરૂપમાં ફરીથી દાખલ કરવામાં આવ્યો છે, ત્યારે એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે અમે જેનો ઉલ્લેખ કર્યો છે તે આઠ વર્ષના સમયગાળા માટે જ શા માટે ખાસ વર્તન આપવું પડ્યું તે દર્શાવવા માટે કોઈ સામગ્રી ઉપલબ્ધ નથી.

મહારાષ્ટ્ર રાજ્યના વિદ્વાન વકીલ, કાયદા અને નિયમોના સુધારાઓ ઉપલબ્ધ કરાવવા સિવાય, અપીલકર્તા વતી કરવામાં આવેલી દલીલોનો સામનો કરવામાં અસમર્થ રહ્યા હતા. અમે તેમને ખાસ અને વારંવાર પૂછ્યું હતું કે સુધારેલા નિયમ ૪૧–ઈ ના લાભનો ઈનકાર માત્ર ૧.૭.૧૯૮૧ અને ૩૧.૩.૧૯૮૮ વચ્ચેના સમયગાળા પૂરતો જ કેમ મર્યાદિત રાખવામાં આવ્યો હતો પરંતુ તેમની પાસે બિલકુલ કોઈ જવાબ નહોતો.

તેમાં કોઈ શંકા નથી કે કરવેરા કાયદાઓ સહિત પશ્ચાતવર્તી અસરથી કાયદા બનાવવાની સત્તા ધારાસભા પાસે છે. કર લાદી શકાય છે અથવા પાછો ખેંચી શકાય છે પરંતુ જો કોઈ ચોક્કસ કર માત્ર એક ચોક્કસ સમયગાળા માટે જ લાદવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવે અને તે પહેલાં કે પછી નહીં તો કાનૂન વાજબીપણાની કસોટીમાંથી પસાર થાય છે કે કેમ તે ચર્ચાનો વિષય છે. વર્તમાન કેસમાં, નિયમનો લાભ ચોક્કસ સમયગાળા માટે પાછો ખેંચી લેવામાં આવ્યો હોવા છતાં હાઇકોર્ટે રાય રામકૃષ્ણના કેસનો ઉલ્લેખ કરીને કાયદાને માન્ય રાખ્યો હતો. રાજ્યના વિદ્વાન વકીલે એવી દલીલ કરી હતી કે રાહત મેળવવાની પદ્ધતિઓના સંબંધમાં ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણયને કારણે ઉદ્ભવતી અમુક ખામીઓને દૂર કરવા માટે સુધારાઓ કરવામાં આવ્યા હતા. પરંતુ, કલમ ૨૬ દ્વારા લાવવામાં આવેલ વાદગ્રસ્ત સુધારો તે હેતુ માટે નથી. ઉત્પન્ન થયેલા કચરા અથવા ભંગાર સામગ્રીના સંબંધમાં સેટ–ઓફ ન આપવાની ધારાસભાની નીતિ હતી તેમ માની લઈએ તો પણ, ૧.૪.૧૯૮૮ પછી મૂળ નિયમ (ચોક્કસ ફેરફારો સાથે) અમલમાં ચાલુ રહ્યો હોવાની હકીકતના પ્રકાશમાં રાજ્યના વલણની પ્રશંસા કરવી મુશ્કેલ બને છે. મર્યાદિત સમયગાળા માટે પશ્ચાતવર્તી અસરથી લાભ પાછો ખેંચવાનું કારણ ઉપલબ્ધ નથી. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે કાયદા ઘડવાની બાબતમાં અને નાણાકીય કાયદા ઘડવાની બાબતમાં રાજ્ય પાસે વિપુલ સત્તાઓ છે. કરવેરા કાયદાની બાબતમાં ઘણી છૂટછાટ આપવામાં આવે છે કારણ કે મહેસૂલની જરૂરિયાતો અને રાજ્યમાં પ્રવર્તતા આર્થિક સંજોગોના આધારે સરકાર

દ્વારા ઘણા નાણાકીય ગોઠવણો કરવા પડે છે. તેમ છતાં રાજ્ય દ્વારા લેવાયેલ પગલું એટલું અતાર્કિક અને એટલું મનસ્વી ન હોઈ શકે કે કોઈ કારણ વિના કરદાતા પર વધુ બોજ પડે તે રીતે અગાઉ અપાયેલો લાભ પાછો ખેંચાય તે રીતે કાયદામાં સુધારો કરીને એક સમયગાળા માટે નિયમોનો એક સેટ અને બીજા સમયગાળા માટે નિયમોનો બીજો સેટ રજૂ કરે. માત્ર ચોક્કસ સમયગાળા માટે સેટ–ઓફના લાભને પશ્ચાતવર્તી અસરથી પાછો ખેંચવો, જ્યારે ગેરબંધારણીયતાના આધારે પડકારવામાં આવે ત્યારે, કોઈ નક્કર અને તર્કસંગત આધાર પર વાજબી ઠેરવવો જોઈએ. કમનસીબે, રાજ્ય તેમ કરવામાં સફળ થઈ શક્યું નહીં. અર્થઘટનમાં શંકાઓ દૂર કરવા માટે નિયમ ૪૧–ઈ નો વાદગ્રસ્ત સુધારો સ્પષ્ટીકરણરૂપ પ્રકૃતિનો હતો તેવો હાઇકોર્ટનો અભિપ્રાય માન્ય રાખી શકાય નહી . વાસ્તવમાં, વાદગ્રસ્ત કાયદો માત્ર સ્પષ્ટીકરણરૂપ કેવી રીતે છે તે અંગે હાઇકોર્ટે કોઈ વિગત આપી નથી. તે દૃષ્ટિએ, જોકે અમે એ હકીકતને ઓળખીએ છીએ કે ભવિષ્યલક્ષી અને પશ્ચાતવર્તી બંને રીતે કાયદા ઘડવાની બાબતમાં રાજ્ય પાસે વિપુલ સત્તાઓ છે અને તે પોતાની નીતિ વિકસાવી શકે છે, તેમ છતાં અમે નથી માનતા કે વર્તમાન કેસોમાં આ સુધારાઓ માત્ર આઠ વર્ષના સમયગાળા પૂરતા જ કેમ મર્યાદિત રાખવામાં આવ્યા હતા અને તે પહેલાં કે પછી કેમ નહીં તે અંગે કોર્ટ સમક્ષ કોઈ સામગ્રી મૂકવામાં આવી છે અને તેથી, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે વાદગ્રસ્ત જોગવાઈ, એટલે કે, કલમ ૨૬ એ ૧૯૮૯ ના મહારાષ્ટ્ર અધિનિયમ ૯ ની સદર કલમ ૨૬ માં આવતા

"કચરો માલ અથવા ભંગાર માલ અથવા આડપેદાશો ન હોય તેવા" શબ્દોને રદબાતલ કરીને રદ કરવાને પાત્ર છે અને સંબંધિત સત્તાવાળાઓ જાણે કે તે કાયદો પસાર થયો ન હતો તે રીતે આકારણીઓની પુનઃ ગણતરી કરશે અને સંબંધિત પક્ષકારોને કાયદા અનુસાર યોગ્ય લાભો આપશે.

નિયમ ૪૧–ડી હેઠળની તે જરૂરિયાત અંગે બીજી દલીલ કરવામાં આવી છે કે સંબંધિત કરદાતાએ સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ હેઠળ જ્યાં માલ 'નિકાસ' કરવામાં આવ્યો છે તે સ્થળે નોંધણી કરાવવી પડશે અને આવી જરૂરિયાત પૂરી કરવી અશક્ય છે કારણ કે સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ દાદરા અને નગર હવેલી સુધી લંબાવવામાં આવ્યો ન હતો, જ્યાં કરદાતાની શાખા કચેરી આવેલી છે. અપીલકર્તા દ્વારા જે દાવો કરવામાં આવ્યો છે તે કરવેરા કાયદા હેઠળના લાભના સ્વરૂપમાં હોવાથી, તેની તમામ શરતોનું પાલન થવું આવશ્યક છે. તેમાં લાદવામાં આવેલી શરતોમાંની એક એ છે કે તે હેઠળ દાવો કરાયેલા લાભનો દાવો કરવા માટે તેણે યોગ્ય સ્થળે સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ હેઠળ નોંધણી કરાવવી જોઈતી હતી. જ્યાં સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ લંબાવવામાં આવ્યો નથી તેવા સ્થળે અપીલકર્તાએ પોતાનો વ્યવસાય ચલાવવો જરૂરી નથી. અપીલકર્તા અન્યત્ર પોતાનો વ્યવસાય ચલાવવા અને જ્યાં સેન્ટ્રલ સેલ્સ ટેક્સ એક્ટ લાગુ હોય તેવા સ્થળે લાભનો દાવો કરવા માટે મુક્ત છે. તે એવો આધાર રજૂ કરી શકે નહીં કે જે કામ કરવું અશક્ય છે તે તેના દ્વારા થઈ શકે નહીં અને તેથી, સંબંધિત

જોગવાઈ હેઠળ ઉદ્ભવતી તે શરતને અવગણવી જોઈએ. અમે નથી માનતા કે તેમ કરવાનું કોઈ વાજબીપણું છે. આ દલીલ ફગાવી દેવામાં આવે છે.

તે મુજબ અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૨૦૦૪ ની સિવિલ અપીલ નં. ૩૦૧૪.

૧૯૯૯ ની સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન (સી) નં. ૫૨૬૦

રજા મંજૂર કરવામાં આવે છે.

હમણાં જ આપવામાં આવેલા ૧૯૯૮ ની સિવિલ અપીલ નં. ૧૧૫૩ (ટાટા મોટર્સ લિ. વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય) ના ચુકાદાને અનુસરીને, આ અપીલ તે ચુકાદાની શરતો અનુસાર મંજૂર કરવામાં આવે છે. સંબંધિત વર્ષ માટેની આકારણી આ ચુકાદાના પ્રકાશમાં ફરીથી કરવામાં આવશે.

એન.જે.

અપીલો આંશિક રીતે મંજૂર કરવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.